

2-SHO'BA

GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA O'SIMLIKLARNI UYG'UNLASHGAN HIMOYA QILISH TIZIMINING AHAMIYATI

UO'T: 632.7.934

OLMA MEVAXO'R QURTINING RIVOJLANISHI, ZARARI VA UNGA QARSHI KURASH CHORALARI

Shomurodov Sherzod Chori o'g'li, assistant,
Maxkamova Nargiza Ergashaliyevna, assistant,
Mirzoyeva Sevara Iskandar qizi, talaba,
Termiz agroteknologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti.

Annotatsiya. Qishloq xo'jaligi ekinlariga yoppasiga zarar beradigan omillardan biri zararli hasharotlardir. Shuning uchun o'simliklarni zararkunandalardan himoya qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada olma bog'larining ashaddiy zararkunandalardan biri bo'lgan olma mevaxo'r qurti xaqida tushunchalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: olma, hosil, zararkunanda, qurt, bog', rivojlanish, tarqalish, qarshi kurash choralari

Аннотация. Вредные насекомые являются одной из основных причин повреждения сельскохозяйственных культур. Поэтому защита растений от вредителей является одной из актуальных проблем. В данной статье изложены понятия о яблонной плодовой жорке, который является одним из опасных вредителей яблоневых садов.

Ключевые слова: яблоко, урожай, вредитель, червь, сад, развитие, распространение, меры борьбы.

Abstract. Harmful insects are one of the main causes of damage to crops. Therefore, protecting plants from pests is one of the pressing problems. This article outlines the concepts of the apple worm, which is one of the worst pests of apple orchards.

Keywords: apple, harvest, pest, worm, garden, development, spread, control.

Kirish. Ma'lumki, jahonda minglab zararli hasharotlar ichida olma mevaxo'r qurti olma daraxtining mevalari va yosh nihollarining barglarini jiddiy zararlaydigan zararkunandasi hisoblanadi. Xususan, ushbu zararkunandaning keyingi yillarda mamalakatimizning olma bog'larida berayotgan jiddiy zarari ko'p kuzatilmoqda. Respublikamizda aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash davlat dasturiga kiritilgan bo'lib, bu borada aholini ho'l meva mahsulotlari bilan ta'minlash uchun Respublikamizda mevali bog'larni ko'paytirish va ekilgan mevali daraxtlarning zararkunandalardan himoya qilish bugungi kunning eng asosiy dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.[4]

1-rasm. Olma qurti kapalagi.

Tur- Olma qurti – *Carpocapsa pomonella*. L. Oila- *Tortricidae*.
Turkum- Tangacha qanotlilar- *Lepidoptera*. Kaplagining kattaligi

qanotlarini yozganda 1,5-2 sm keladi, oldingi qanotlari kul rang rangda bo'lib, qanotlarining asosiy uchki qismi esa qoramtir rangda bo'ladi, tashqi chetida bittadan qo'ng'ir ko'zsimon dog'i mavjud, uning yaltiroq hoshiyalari bor. Orqa qanotlari och qo'ng'ir tusda. Qanotlarining tashqi chekkasida kalta qoramtir popugi bor.

Tuxumi yumaloq, yasilangan oqimtir bo'ladi. Voyaga yetgan qurtining uzunligi 18 mm ga yetadi, usti pushti rang past, oq yoki sarish, yosh qurti esa oq rangda bo'ladi. G'umbagi 10-12 mm keladi, jigar rangda, qornining 2-7 bo'g'imida orqa tomonidan 2 qatordan tikanlari ko'rinadi, 8 va 9 bo'g'imlarida ham qorni uchida bir qatordan uzunroq tikanlari bor. Olma qurti pilla ichida g'umbakka tayyorlangan qurtlik bosqichida qishlaydi.

Ko'klamda harorat 9°C dan past bo'lmaganda g'umbakka aylanadi va olma gullaganda uchib chiqadi. Urg'ochisi barg va meva tugunakchalariga tuxum qo'yadi. Urg'ochisi 50 ta tuxum qo'yadi. Bitta qurt 2-3 ta o'ra mevaga zarar yetkazadi.

Qurti mevani et qismi bilan oziqlanadi. Bir yilda uch marta avlod beradi.[3]

Kurash choralari. Agroteknik tadbirlar: yangidan tashkil etiladigan bog'larda faqat 1 turga mansub olma ko'chatlari o'tkazilishi, daraxtlarni eski po'stloqlarini tozalab chuqur ko'mib tashlash, bahorda va kuzda daraxt tanalarini oqlash, tutqich belbog'larni o'rnatish, daraxtlarni o'z vaqtida o'g'itlash, sug'orish, shakl berish va h.k.[2]

Kimyoviy kurash choralari. Benzofosfat, 30 % li k.e. - 2,3 - 4,6 l/ga, Bi-58, 40 % li k.e. - 0,8-2,0 l/ga, Destis 25% li k.e. - 0,5 - 1 l/ga, Insegar 25% li k.e. - 0,6 l/ga, karate 5% li k.e. - 0,4-0,8 l/ga, karbofos 50% li k.e. - 1-3 l/ga, Mitak20% li k.e. - 3-6 l/ga, sumi-alfa 5% - 0,5-1,9 l/ga hajmda qo'llash tavsiya etiladi.[1] Kimyoviy preparatlarni olma daraxti gullagunigacha yoki guldan 90-95% qaytganidan keyin qo'llash tavsiya qilinadi. Chunki daraxt gullagan

2-rasm. Feromon tutqichga tushgan olma qurti kapalaklari.

vaqtda qo'llanilgan kimyoviy preparatlar olma daraxti gullarini zararlal qo'yishi mumkin.

Xulosa: Olma bog'laridagi olma mevaxo'r qurti o'rganilib, zararkunandalar ichida asosiy dominant tur ekanligini aniqladik.

3-rasm. Olmani zararlavotgan olma qurti

Tabiiy sharoitda ushbu zararkunandalarning sonini boshqarishda bir qancha entomofak turlarining o'rni axamyatlidir, ular jumlasidan aflinus, xon qizi va oltin ko'z entomofaglarini misol qilib keltirish mumkin.

ADABIYOTLAR:

1. Xo'jaev Sh.T., Xolmurodov E.A. "Entomologiya, qishloq xujalik ekinlarini ximoya qilish va agrotoksikologiya asoslari. (darslik) Toshkent, "Fan" nashriyoti. 2009.-366 b.
2. Kimsanboev X.X. va boshq. «Umumiy va qishloq xujalik entomologiyasi», «O'qituvchi», T., 2002.
3. Sh.T.Xo'jaev. Umumiy va qishloq xo'jalik entomologiyasi hamda uyg'unlashgan himoya qlish tizimining asoslari. "Yangi nashr nashryoti" 2019.
4. Shomurodov Sherzod Chori o'g'li, Khalmuminova Gulchehra Kulmuminovna, & Boboqulov Ogabek Abdikodir ugli. (2023). MONITORING OF LOCUST SPECIES THAT CAUSE CROWDS OF HARVEST IN UZBEKISTAN. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 493–499. Retrieved from <https://giirj.com/index.php/giirj/article/view/5148>

UO'T: 595.42

XORAZM VILOYATI G'O'ZA DALALARI SHAROITIDA O'RGIMCHAKKANANING TARQALISH AREALLARI

Ro'zmetov R.S., Xorazm Ma'mun akademiyasi katta ilmiy xodimi,
Qurbanov Abduraim Norboyevich, TerAIRI assistenti,
Jumaniyozov Gulyor Yodgor qizi, UrDU talabasi.

Annotasiya. Mazkur maqolada Xorazm viloyati sharoitidagi g'o'za dalalarida o'rgimchakkananing tarqalishi, hududning joylashgan o'rniga bog'liq ravishda zararlanishga moyil va moyil bo'lmagan maydonlar ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: g'o'za, o'rgimchakkana, hudud, tarqalish, moyillik, zarar.

Аннотация. В данной статье показано распространение паутиный клещ на хлопковых полях в условиях Хорезмской области, а также на участках, подверженных и не подверженных заражению, в зависимости от местоположения территории.

Ключевые слова: хлопчатника, паутиный клещ, территория, распространение, предрасположенность, повреждение.

Abstract. This article shows the spread of the spider in cotton fields in the conditions of the Khorezm region, as well as in areas susceptible and not susceptible to infection, depending on the location of the territory.

Keywords: cotton, Spider, territory, spread, predisposition, damage.

O'zbekistonda paxta yetishtirish yuzasidan qator ishlar amalga oshirilib yutuqlar qo'lga kiritilmoqda. Qishloq xo'jaligi vazirligi matbuot xizmati ma'lumotlariga ko'ra, joriy yilda 140 ta paxta-to'qimachilik klasterlari va 32 mingga yaqin fermer xo'jaliklari tomonidan 136 ta tumanda 1 million 12 ming gektar yerga soha olimlari tavsiyalari asosida hududlarning tabiiy iqlim sharoitiga mos 28 ta rayonlashgan va 17 ta istiqbolli g'o'za navlari ekilgan. Serhosil va tola sifati yuqori bo'lgan 8 ta g'o'za navlari maydoni 157 ming gektarga kengaytirildi va ertapishar navlar maydoni 78 foizga yetkazilgan.

Mamlakatimizdagi g'o'za dalalari sharoitida o'rgimchakkananing rivojlanishi samarali harorat yig'indisiga bog'liqligi yuzasidan tadqiqotlar olib borilgan [2]. Chetdan g'o'za navlarini keltirilishi zararkunandalar tomonidan zararlanishini monitoring qilib borish va qaysi maydonlarga joylashtirish yuzasidan ma'lumotlar olish imkonini yaratadi.

Biz Xorazm viloyatining daryoga yaqin bo'lgan Xonqa, Yangibozor va qum atrofida bo'lgan Qo'shko'pir, Xiva tumanlaridan 5 tadan g'o'za dalalarini o'rgimchakkanani tarqalishini o'rganish maqsadida tanlab oldik. Dalalar tasodifiy tanlash usulida tanlab